

2011 – en oversigt

Af Lone Søderstrøm Nielsen

Folkekirken rummelighed plejer at blive fremhævet som én af dens kvaliteter. Men den teologiske debat er gennem de senere år blevet mere skarp og kompromisløs på begge fløje med hensyn til at kunne rumme den andens synspunkt. Dette giver ind i mellem anledning til bekymring i det kirkelige landskab om, hvorvidt de teologiske forskelle på længere sigt vil kunne få så negativ en indflydelse i kirken, at det fører til splittelse.

”Frisind skal jo netop stå sin prøve, når man møder synspunkter, som strider imod egne, og som ikke er mainstream. Alle de fagre ord om ligestilling, menneskerettigheder og rummelighed flyder ofte i en lind strøm, når det gælder andre religioner og kirkesamfund. Men ordene klinger ret hult, når man end ikke har plads i det nære og forpligtende til en kollega, som har en anden kirkelig tradition.” Domprovst Steffen Ravn Jørgensen, Helsingør, sluttede et indlæg i Kr. D. 24.8. med disse ord, som var henvendt til kollegaen Anders Gadegaard i København. Denne havde i Kr. D. 16.8. i forbindelse med en debat omkring Kristkirken i Kolding, hvor ingen af kirkens præster ønsker at vie fraskilte, meldt meget bastant ud: ”Vil kirken ikke konstant forny traditionen, forstener den og bliver uvedkommende. Og eftersom vielse af fraskilte i dag må siges at være normen, kan der ikke (længere) argumenteres med traditionen – heller ikke for præsters fritagelse for at foretage vielsen af samvittighedsgrunde. En sådan fritagelse giver kun mening, når noget nyt og anderledes indføres. Hvis det efter en passende tid viser sig at blive normen, bør særlig fritagelse ophæves. Når vi om kort tid får en vielse af homoseksuelle, vil det atter være på sin plads med en særlig fritagelsesparagraf, indtil også denne vielse er blevet almindelig og bredt anerkendt. Så skal præsten også på dette område gøre sin pligt.”

”Folkekirken har teologiske identitetsproblemer” lød overskriften i en kronik i Kr. D. 28.3. af sognepræst Bjørn Ellerbek, Vejle, hvor han bl.a. så problemet i form af ”dualiteten mellem bekendelse og teologi i vor tid” med teologer, der kritiserer og sætter spørgsmålstejn ved kirkens bekendelsesgrundlag. Bjørn Ellerbeks forslag til en løsning var, at kirken selv skal kunne uddanne præster i stedet for at rekruttere dem fra den vi-

denskabelige teologiske uddannelse fra universiteterne. De to synspunkter, Bjørn Ellerbek trak frem i kronikken: et ønske om en alternativ præsteuddannelse til universiteternes og en kirke med præster, der står for en mere bibeltro holdning frem for en historie-kritisk tilgang til teologien, er hovedpunkterne i højrefløjens kritiske røst i den nuværende debat.

”Det er et alvorligt identitetsproblem for folkekirken, hvis man ikke ser det som et gode, at forskellige holdninger og bibelsyn kan trives side om side og brydes med hinanden. Det burde vi alle i folkekirken tage til os som et afgørende positivt identitetstegn. Det er således vigtigt, at vi har en præsteuddannelse på et solidt videnskabeligt grundlag, der stiller de kommende præster frit til selv at forholde sig tolkende til evangeliets indhold. Kun ved at være fælles kan vi give rum til kreativitet og meningsbrydninger, der kan give den samlede kirke dynamik og udvikling. Hvor der kun er plads til én mening og én tolkning, stivner evangeliets forkyndelse.” – lød et svar (Kr. D. 31.3.) til Bjørn Ellerbek fra Kirkeligt Centrums landsformand, lektor Henning Nørhøj og medlem af sammes landsbestyrelse, sognepræst Kaj Bollmann.

Formanden for Evangelisk Luthersk Netværk, sognepræst Henrik Højlund, gav i en kronik i Kr. D. 11.7. støtte til kollegaen Bjørn Ellerbeks indlæg og modspil til Bollmanns og Nørhøjs tolkning af rummelighed. Rummeligheden skal være med kirkens bekendelsesgrundlag i centrum: ”Når centrum er trygt forvaret, bliver der tillige plads til stor mangfoldighed i udtrykket, stor rummelighed i formen.” Hvis centrum skal rumme alt og alle bliver det i stedet grænseløst og så ”ender det med at sætte meget klare grænser for dem, der mener, at centrum ikke kan være grænseløst, men tværtimod skal være noget ret bestemt.” Og Henrik Højlund fortsatte: ”Det kommer også til at handle om et sammenstød mellem to meget forskellige måder at tænke kirke på. På den ene side den grundtvigske kirketænkning med vægt på folkekirken som en borgerlig ramme om forskelligt menighedsliv og trossyn. På den anden side en kirketænkning, der er lige så gammel som kirken selv, med vægt på bekendelsen som et forpligtende og dermed samlende udtryk for kirkens væsen.”

En af konsekvenserne i den aktuelle teologiske debat blev, at Indre Mission valgte at slippe traditionen for sit tilknytningsforhold til Folkekirken. Anders Dalgaard trak sig derfor som formand i begyndelsen af året for at give plads til Hans-Ole Bækgaard. Formandsskiftet blev etableret med henblik på at få en enig hovedbestyrelses beslutning om, at der fremover kan etableres frimenigheder. Det er primært de unge i Indre Mission, der gerne vil kunne skabe en aktiv menighed omkring en præst, der deler Indre Missions teologiske opfattelse.

Den postmoderne teologis gudsbegreb er et emne, der ikke kun deler teologer op i "højre" og "venstre", men også skaber teologisk uenighed blandt dem, der har et historisk-kritisk bibelsyn. Den postmoderne teologis gudsbegreb er en foranderlig gud, som kun eksisterer i kraft af mennesket, idet man tager afstand fra den metafysiske forestilling om Gud. "Forholdet mellem Guds skabelse af mennesket og menneskets skabelse af Gud bliver dermed tvetydigt eller, som man siger, dialektisk." Cand.theol. Lars Sandbeck, ph.d., opsummerede i en kronik i Kr. D. 18.1. postmodernismens gudsopfattelse. Han betegnede den postmoderne teologi for kenotisk, "det vil sige den lægger vægt på inkarnationen og forestillingen om Guds lidelse og død på korset. Gud stiger ned fra sin trone, afstår fra magten og vælger til sidst at dø for således at blive menneskelig helt igennem. Hvis den postmoderne Gud står op fra de døde – og det gør han ikke altid – så er det bestemt ikke for at genindtage tronen oppe i himlen. Måske genopstår Gud som fællesskabets ånd, altså som den kærlighed, der binder os sammen, og som fungerer som selvoptagethedens, bedrevidenhedens, tyranniets og voldens modstykke."

Danskernes tro – kirkens forkyndelse

"Forfærdelsen og gruen som udspillede sig i Oslo og på Utøya i fredags efterlader mange mennesker med ubeskrivelig smerte, og vi, den nærmeste familie, kan kun græde med og stille os ved siden af og nynne med på håbets sange, måske række en trøstende hånd eller sende et varmt blik, lægge en blomst, tænde et lys, bede Gud åbenbare sin kærlighed især i de fortvivlede og forpinte hjerter. Med sorgen som ledsager vil vi gå ind i fremtiden, og vi vil håbe – vi vil stædigt håbe, at troens fantasi vil befri menneskelighed, fællesskab, barmhjertighed, mod, glæde, jubel.

Vi vil stædigt længes efter en ny himmel og en ny jord – og vi vil drømme om det helt andet og den helt anden – altså ham der helbrede og mødte mennesker, hvor de var, og vi vil håbe at vore drømme smitter af i gerninger mod fællesskabet." Citatet er fra biskop Peter Skov-Jakobsens prædiken ved mindegudstjenesten 27. juli i Københavns Domkirke for ofrene i Norge.

Teologiske uenigheder, diskussionen om forholdet mellem kirke og stat, danskernes tilvalg eller frafald vedrørende folkekirken, alt dette forstummede. Kirken blev det rum, hvor alle kunne samles, præsten den, der kunne sætte ord på sorgen og vise vej gennem meningsløshed.

Og så forstummede debatten alligevel ikke helt! Sognepræst Sørine Gotfredsen kom med en kronik i Berlingske Tidende 30. juli – ugen

efter nordmanden Anders Breivik havde myrdet 77 mennesker. Man havde givet den barske tone i indvandredebatten skyld for at have bidraget til Breiviks handling. Men Sørine Godtfredsen så i stedet forsøget på, at få islam og kristendommen til at sameksistere i et multikulturelt samfund som årsagen til, at mennesker mister deres kulturelle identitet og kan fristes til at gribe til voldelige handlinger. Hun mente, at Breivik var et bevis på, ”at det for det første er livsfarligt at manipulere med menneskenes kulturelle identitet, og for det andet at visse mønstre i verdenshistorien gentager sig. I dette tilfælde markant demonstreret ved, at Breivik ligefrem optræder som en kristen ridder fra de gamle korstog. Tiden er en anden, men grundinstinktet består, og det er præcis dette tidløse instinkt, man i drømmen om det multikulturelle samfund gang på gang på katastrofal vis negligerer.”

Kronikken udløste en voldsom reaktion, fortrinsvis med en kritisk indstilling til Sørine Godtfredsens holdning. Alene på www.b.dk kom der mere end 1000 kommentarer til kronikken. Nogle dage senere indrømmede sognepræsten i Politiken, at hun havde overvurderet de mange følelser, der var i spil lige her og nu. Hun fortrød ikke sin kronik, men mente, hun havde været for hurtigt ude med sin holdning.

”Hvor folket er, må kirken være”¹ lød et debatoplæg fra Grundtvigsk Forum. Formålet med oplægget var et ønske om samtale i folkekirken omkring kirkens organisation med henblik på at nå menigheden, ikke mindst den personlige kontakt til sognepræsten. Dårlig økonomi, traditionstab og demografiske ændringer er en udfordring til den traditionelle sognestruktur. Folkekirkemedlemmers sognebevidsthed har ændret sig, således at mange ikke længere automatisk føler tilknytning til den kirke i det sogn, hvor de bor. Skoler, plejehjem, indkøb og foreningsliv bruges på tværs af sognegrænser. Det gør, at fællesskaber og fritidsaktiviteter heller ikke er givet i det samme rum som sognet, hvorfor præsten ikke møder menigheden så ofte i dagligdagen. Forslaget fra Grundtvigsk Forum er at skabe fællessogne, hvor flere sogne går sammen om at betjene f.eks. skoler, plejehjem og andre aktiviteter med præster, der får kompetencen til at arbejde på tværs i fællessognet.

Debatoplægget blev også præsenteret som en kommentar til forslaget om en kirkeforfatning, hvor næstformanden i Grundtvigsk Forum, Helge Baden Nielsen, i en kronik i Kr. D. 13.10. pegede på, at ønsket

1. Debatoplæg oktober 2011 på www.grundtvig.dk. Se også Kronik i Kr. D. 25.10. af lektor Ulla Morre Bidstrup og sognepræst Morten Fester Thaysen fra styrelsen i Grundtvigsk Forum.

om en ny struktur skal komme nedefra. Forandringer i kirkens ledelse og struktur må have sit udgangspunkt i det lokale kirkeliv og udvikles herfra.

Hvordan skal Bibelens sprog formidles ud til den moderne læser? I 2007 forsøgte Bibelselskabet sig med Den nye aftale – Det Nye Testamente på nudansk. Tiden var nu kommet til en revideret udgave, hvor der blev gjort brug af Google for at få en fornemmelse af, hvordan sproget har udviklet sig, og hvad der lægges i de forskellige begreber. ”Derfor hedder det nu ikke længere at omvende sig, men at ændre sit liv. Derfor står der i ”Den nye aftale” ikke at herliggøre, men for eksempel at vise sin magt. Derfor står der ikke sagtnodig, men beskeden. Ikke indstifter, men indgår. Ikke salig, men heldig. Og derfor er der også endnu færre synder i den reviderede udgave, end der var i den første. ... Når man synder på nudansk, så overtræder man reglerne i sin slankekur eller hylder sin egen mentale selvfedme!” I stedet tolker den nye oversættelse et syndigt menneske som ”en person, der ikke lever, som Gud vil have det.” (Kronik i Kr. D. 14. 4. af generalsekretær i Bibelselskabet Morten Thomsen Højsgaard og teologisk medarbejder i Bibelselskabet Cecilie Vestergaard Raaberg). Der var ikke kun tale en sproglig revision, men også om en udgivelse, der tog højde for den digitale tidsalder, således at Den nye aftale fremover også vil kunne findes på Facebook og Twitter.

Adjunkt ved Menighedsfakultetet i Aarhus, Jeppe Bach Nikolajsen, opfordrede i en kronik i Kr. D. 30. 6. teologer såvel som politikere til at se i øjnene, at det ikke længere er ”kirkens opgave at skabe sammenhængskraft i det danske samfund”, fordi vi i dag lever i et pluralistisk og multireligiøst samfund. Folkekirkens opgave burde i stedet være fremadrettet en mission, hvor den accepterer sig selv som ”en distinkt social enhed, der på flere måder er forskellig fra det samfund, som den er en del af. Hvis kirken i denne situation tør stå ved sin egenart, åbner det op for spændende muligheder for, at kirken kan bidrage selvstændigt til det danske samfund.”

”Vores erfaring er, at der er mange religiøst søgende mennesker, som går folkekirkens dør forbi, fordi vi ikke har haft målrettede tilbud til dem. Med den nye stiftspræst håber vi, at flere søgende mennesker kan blive integreret i folkekirken og opleve, at vi har noget at give dem.” Citat af biskop Elisabeth Dons Christensen, Ribe, i forbindelse med ansættelse af stiftspræst Jette Dahl, der blandt sine arbejdsopgaver

skulle have fokus på spirituelle tiltag (Kr. D. 15. 8.). Også Roskilde og Viborg Stifter har ansat præster målrettet danskernes spirituelle søgen. Retræter og meditation efterspørges af mange i det moderne samfund, hvor konsulenter med forskellige livsholdninger byder ind med kurser. Nu har præster i Folkekirken også fået mulighed for få en retræteleder-uddannelse i Løgumklosters tilbud om efteruddannelse.

Pilgrimsvandringernes popularitet er udsprunget af denne spiritualitet, og Folkekirken har arbejdet på at integrere vandringen i en protestantisk sammenhæng. Debatten går fortløbende på, om pilgrimsvandringen passer ind i den evangelisk lutherske teologi. Blandt fortalerne for pilgrimsvandringen er retræteleder, præsten Peter Ruge, der tog de mange forskellige spirituelle vandringer op til overvejelse om, hvorvidt de kan defineres som pilgrimsvandring. Han definerede pilgrimsvandringen som en arketype, hvor man bevæger sig fra det profane, hjemmet, til det hellige sted for at hente hjælp. ”Om helligstedet som vandringens mål kan man som protestant mene, hvad man vil. Det er nu engang kun helligsted, fordi det virker. Bekræftet gennem generationers praksis. Det samme gælder pilgrimsvejen! Pilgrimmen må for at opnå hjælp gøre sig åben for sit eget ukendte, smertefulde og farlige. Der er ingen vej udenom. For uden denne selvkonfrontation får man ikke Guds hellige og livsfornyende kraft i tale.”²

Denne argumentation for pilgrimsvandringen må man som protestant ”afvise som det, det er – en selvindbildt vej fra mennesket til Gud. Som protestant må man stå fast på, at evangeliet åbenbarer den stik modsatte vej: Guds vej til os i Jesus Kristus. Gud har for længst taget det første skridt.” lød det fra sognepræst Erling Friis³, Næstved, som svar på Ruges artikel. Pilgrimsvandringen er ikke mere arketypisk end menneskets syndefald: ”Pilgrimsvandringen kunne med andre ord blot opfattes som et udtryk for menneskets universelle forsøg på at finde tilbage til det Paradis, som det arketypisk er smidt ud af. Men pilgrimsvandringen kommer aldrig i mål. Keruberne med flammesværdet står i vejen. Der er ingen vej tilbage og heller ingen vej frem. Mennesket går kun i ring – rundt om sig selv – selvsøgende – navlebeskuende – indkroget i sig selv, for nu at tale luthersk.”

Peter Grønlykke⁴ var ikke enig i Erling Friis’ opfattelse af Peter Ruges indlæg. Grønlykke tolkede Ruges udlægning af pilgrimmens selvkonfrontation som ”en psykologisk beskrivelse af en bodsforstå-

2. ”Pilgrimsspor og kirkeveje” *Præsteforeningens Blad*, 28-29, 2011, s. 591-593.

3. ”Noget, der virker ...” *Præsteforeningens Blad*, 30-31, 2011, s. 618-619.

4. ”Pilgrimsvandring, lutherdom og folkelighed”, *Præsteforeningens Blad*, 34, 2011, s. 705-706.

else". Vandringen går ikke til Paradis eller ind i Guds herlighed, men skal forstås som "en erfaring af vores egen begrænsethed" og dermed en åbning mod det, der er større end mennesket.

Pilgrimspræst Anette Foged Schultz, Viborg, rettede en skarp kritik mod Erling Friis' indlæg.⁵ Hun læste ud af Ruges artikel, at vandringer i folkekirkeligt regi ikke kan kaldes pilgrimsvandring, men at pilgrimsvandringen hjælper uanset ens religiøse tilhørsforhold. Man begiver sig ud på vandring, når man har brug for hjælp, og Anette Foged Schultz så det som samme bevæggrund for at gå i kirke. Henvendt til Peter Ruge erklærede hun sig enig i hans synspunkter på nær "betingelserne for, hvordan pilgrimmen opnår det, han går ud efter." Hun understreger, at mennesket ikke selv kan gøre noget for at nå Guds nåde, den kommer af sig selv: "Om vi vandrer eller sidder helt stille, så er vi i den. ... Gud elsker sit menneske, sin skabning, også selv om mennesket aldrig vender sig til ham. Men for at kærligheden skal bære frugt i dette menneskes liv, må mennesket give relationen – Gudsrelationen – tid, opmærksomhed og nærvær. Pilgrimsvandringen er sådan en tid."

Erling Friis svarede⁶ på ovenstående kritik med en understegning af, at " ... gå i kirke er luthersk forstået at være til stede dér, hvor evangeliet forkyndes. Det er nærværet, der er det afgørende – ikke vejen til og fra kirke ..." Gud er til stede også for dem, der ikke kan bevæge sig, f.eks. dem der er bundet til en seng, og Gud møder os udefra i Ordet.

Indre Missions 150 års jubilæum blev fejret 13. september med en udgivelse af bevægelsens historie *En bevægelse i bevægelse. Indre Mission i Danmark 1861-2011*, Lohses forlag, af kirkehistoriker Kurt Ettrup Larsen. Samme dag kom formanden for bevægelsen Hans-Ole Bækgaard og generalsekretær Thomas Bjerg Mikkelsen med en positiv forventning til Indre Missions fremtid med fokus på forkyndelse og diakoni og med et håb om identitet i et folkekirkeligt tilhørsforhold. Samtidig erkendte man også, at Indre Mission ikke altid har "formået at møde mennesker med den rette omsorg og respekt." Men tog det som en udfordring til at lære af fortidens fejl. (Kronik i Kr. D. 13. 9.)

Kirkernes Mediedag den 22. januar var en temadag for mere end 120 deltagere fra det kirkelige landskab. Foredragsholdere og workshops

5. "Pilgrimsvandring i protestantisk sammenhæng", *Præsteforeningens Blad*, 34, 2011, s. 707-709.

6. "Pilgrimsvandringer og lutherske kæpheste", *Præsteforeningens Blad*, 36, 2011, s. 755f.

skulle give inspiration til præster, menighedsråd og kirkelige organisationer med henblik på at ruste sig professionelt i kommunikationen ud til menighed og presse. Arrangørerne af dagen var Danmarks Kirkelige Mediecenter og Kirkeligt Medieakademi.

Dagen begyndte med et oplæg fra DR2's TV-vært Clement Kjersgaard *Sådan ser medierne på kirken – det kan kirken gøre noget ved*, hvor kirken fik følgende ord med på vejen:

”Folkekirken skal forstå, at den er en minoritet og ikke en majoritet. Den er ikke en flertalsinstitution. Man tænker på sig selv som et sted, hvor 90 procent af danskerne er, men man glemmer, at kirkens kristendom måske kun gælder en femtedel af befolkningen. Kirken tænker, at der skal gøres plads til alle, og selvom medlemstallet falder, har man på fornemmelsen, at folk nok bare lige er gået og kommer tilbage om lidt.” (Kr. D. 24.1.)

Bibelselskabets generalsekretær Morten Thomsen Højsgaards foredrag *Sådan klarede kirken sig i medierne anno 2011 – hvad kan vi lære af det?* kom med et kreativt forslag til at blive hørt: ”Tænk som ateisterne. De er i medierne på trods af, at de kun er 1000-1500 personer i hele landet. Alligevel er det dem, der gang på gang sætter dagsordenen. Hvorfor? Fordi de så gerne vil have deres budskab ud, tænker kreativt og bombarderer medierne med budskabet.” (Kr. D. 24. 1.)

Andre indlæg kom fra biskop Karsten Nissen (Viborg Stift) og journalist fra P1 Anders Laugesen *Sådan skaber du netværk med medierne*. Ti workshops centrede sig bl.a. om kirkeblad og -hjemmesider, håndtering af pressen og input til skriftlig såvel som mundtligt kommunikation.

Kirken og staten

Statsminister Lars Løkke Rasmussen valgte en anden holdning til religion i det offentlige rum end sin forgænger Anders Fogh Rasmussen, der ønskede den fjernet. Det skete ved et foredrag om Grundtvig holdt i Vartov i København 11. januar, hvor Lars Løkke Rasmussen ikke så troen og religionen som en modsætning til demokrati, tværtimod: ”Grundtvig er oplysning ud fra et religiøst ståsted. En samfundsbevægelse, som demokrati og Grundloven voksede ud af. Jeg tror, at Grundtvig i dag klart ville være imod, at man skal skjule sin tro. Troen skal ikke skjules under en skæppe, men sættes frem og sættes på en stage.” (Kr. D. 12.1.)

Statsministerens udspil blev modtaget positivt fra flere sider både politisk og af teologer, men der var også kritik, bl.a. fra lektor i religionsvidenskab Lars Albinus, der fandt statsministerens måde at forholde religionsfrihed og værdikamp til hinanden på problematisk: ”Han siger

på den ene side, at der netop skal være plads til religion i det offentlige rum, hvilket forudsætter respekt for andres værdier. Samtidig fremstår det, som om han med begrebet værdikamp siger, at vi skal kæmpe for nogle særlige kristne værdier over for muslimske værdier.” (Kr. D. 13.1.)

Politik og religion gik også hånd i hånd da Udenrigsministeriet bevilgede 1,5 mio. kr. til et pilotprojekt Ledere for interreligiøs forståelse og samarbejde, som Danmission står for. Projektet er målrettet Egypten, Syrien og Libanon, hvor nøglepersoner i samfundet som f.eks. journalister, politikere og religiøse ledere skal hjælpes til at opbygge et netværk, der kan arbejde for interreligiøs forståelse. Regionskoordinator Jonas Nørgaard Mortensen pegede på den store rolle som religion spiller i samfundene i Mellemøsten i almindelighed, men med den seneste tids mange angreb fra fundamentalistiske muslimer mod såvel kristne som muslimer er det nye dialogprogram blevet endnu mere aktuelt.

Det blev også til et tværfagligt samarbejde, da Udenrigsministeriet finansierede et møde 12.-14. januar, som Københavns Stift tilrettelagde. Formålet var at drøfte, hvordan den religiøse vold i Iran kan stoppes. Præsidenten for Foundation for Relief and Reconciliation in the Middle East, Andrew White, ledede drøftelserne mellem otte irakiske religiøse ledere, der trods uenighed kunne samles i København som neutral base.

Folketingsvalget i september gav en ny ”rød” regering med statsminister Helle Thorning-Schmidt i spidsen. Selvom venstrefløjens politikere generelt ønsker en adskillelse af stat og Folkekirke, var der lige efter valget en rolig afventning i det kirkelige landskab med hensyn til kirkepolitikken. Det blev vurderet, at der ventede andre store politiske problemstillinger, der skulle løses, således at kirkens forfatning ville være lavt prioriteret. Ny kirkeminister blev Manu Sareen fra Det radikale Venstre, en politiker der havde markeret sig i debatten omkring et ritual for homoseksuelles samliv ved at ytre ønske om at melde sig ud af Folkekirken, såfremt det ikke blev muligt for homoseksuelle at blive viet i kirken.

Selskab for Kirkeret fremlagde i september et forslag til, hvordan en kirkeforfatning kunne tænkes. Forventningerne til projektet havde været store. Formanden jurist Peter Christensen, ph.d., udtalte i januar om projektet: ”Vi vil gerne udfordre folkekirken. Det vigtigste for os er at lave dette årtis forslag til, hvordan en forfatning for folkekirken kunne se ud med nogle organer, som sikrer, at man bestemmer over egne indre anliggender. At man bliver hørt, når der fremsættes forslag i for eksempel Folketinget, som er relevante for folkekirken, og ikke mindst får den medindflydelse på økonomien, som folkekirken ikke har i dag.” (Kr. D. 17. 1.) Kirkeforfatningsforslaget var inspireret af *Kirkens mund*

og *mæle* fra 1992. Man forestillede sig et kirkeråd og kirkemøde, begge som selvstændige retssubjekter, således at de kan handle selvstændigt i forvaltningsmæssigt øjemed, dvs. ”pådrage sig forpligtelser, indgå retshandler og optræde som part i retssager.” Kirkemødets funktion er som referencegruppe for kirkerådet og skal samtidigt fungere som et debatforum. Kirkemødets deltagergruppe er de ti stiftsrådsmedlemmer, der eventuelt kan suppleres med repræsentanter fra de teologiske fakulteter og de kirkelige organisationer. Man mødes minimum én gang årligt. Kirkerådets medlemmer skal sammensættes af repræsentanter fra biskopperne, provster, præster, den teologiske fagkundskab samt lægmænd. Rådet skal afspejle den kirkelige geografi og stifterne. Der skal være 16 medlemmer fordelt på otte gejstlige og otte læge valgt for fire år ad gangen. Det er kirkemødets medlemmer, der vælger de læge og fire af de gejstlige til rådet, mens de øvrige fire gejstlige vælges af biskopperne med to og to udpeges af universiteterne.

Kirkerådets kompetence skal ligge på fire områder: 1. kirkens indre anliggender – kultus og ritus, men også med henblik på de organisatoriske forhold med henvisning til § 67 vedrørende religionsfrihed inden for den samfundsmæssige lovgivning, 2. områder der ikke er indre anliggender, 3. initiativet og 4. økonomi.

Rapporten blev lagt på Selskabets hjemmeside med mulighed for en høring til 1. december, hvorefter de fremkomne udtalelser vil blive inddraget i den endelige udformning af kirkeforfatningsforslaget. Den endelige rapport forventes udgivet i 2012.

En af de første reaktioner på rapporten var en protest mod, at det ikke længere skulle være Dronningen, der underskrev ritualer mv. Ligeledes savnede nogle også en mere demokratisk valgt organisation, hvor udkastets kirkeråd og kirkemøde blev anset for topstyret.

Forslag til en kirkeforfatning er ikke af nyere dato. Hospitalspræst Jens Rasmussen, ph.d., gennemgik de forslag, der har været fremsat gennem de sidste 150 år i *Forholdet mellem kirke og stat i Danmark – Kirkeforfatningsforslagene i sidste halvdel af det 19. århundrede*, Odense. Siden Grundloven i 1849 fastslog, at folkekirkens forfatning ordnes ved lov har der været gjort 12 forsøg på at give kirken sin egen lov. De ti gjort i perioden 1850-1890. Jens Rasmussen forklarede, at når forsøgene strandede, skyldtes det, at en forfatning ville betyde en delvis løsrivelse fra staten. Så længe medlemstallet var højt, var der derfor ingen uoverensstemmelse mellem stat og kirke. Men samfundets sekularisering og faldet i medlemstal har ændret forholdet mellem stat og kirke. (Kr. D. 11. 5.)

Anmeldelsen af værket i Kristeligt Dagblad 5. 1. 2012 af Jes Fabricius Møller fik følgende ord med på vejen: ”Man forbavses over,

hvor ofte nutidige debatindlæg om kirkens stilling synes at bygge på et gennem mange år opbygget ukendskab til kirkens økonomiske, organisatoriske og juridiske forhold. Nu kommer Rasmussen imidlertid til undsætning.” Med ros for et grundigt arbejde og anbefaling som pligtig læsestof for dem, der skal træffe beslutninger i dag omkring kirkens forhold til staten.

I lyset af debatten omkring kirkens fremtid og struktur var Betænkning 1527 om Provstestillingen og provstiets funktion af interesse. Den 186 sider store rapport blev sendt til høring i november. Generelt var det en anbefaling om at styrke dels provstens kompetencer såvel som ledelsesmæssige opgaver ligesom provstiets indflydelse på fire områder: økonomi, kirkelige aktiviteter, struktur og sammensætning af medlemmer skulle udvides. Der skulle f.eks. være ret og pligt til at overordnede målsætninger for kirkelige aktiviteter i stedet for blot at have en indirekte indflydelse. Også et af de mere følsomme emner i tiden, nemlig kirkelukninger, skulle være bindende for menighedsrådene, hvis det blev indstillet af provstiudvalget. Mens provsten i dag findes blandt provstiets præster blev det foreslået, at en provstestilling skal kunne søges af alle for at få kvalificerede kandidater; også provstens muligheder omkring efteruddannelse skal målrettes forskellige emner omkring personaleledelse, forvaltning og administration.

Samfundet og kirken blev også genstand for videnskabelig forskning i antologien *Law & Religion – in the 21th Century – Nordic Perspectives*, der så på forholdet mellem ret og religion i det 21. århundrede, som adskiller sig fra det foregående århundrede, hvor religionen blev lukket ude fra samfundet. Redaktørerne var to jurister, Kjell Å. Modéer, Lund Universitet, og Lisbet Christoffersen, Roskilde Universitet samt teologisk professor fra Århus, Svend Andersen. Professor Modéer forklarede, at det ville være nødvendigt at ”gennemtænke historien i opbygningen af et nyt forhold mellem religion og ret”. (Kr. D. 3. 6.)

Ritual for homoseksuelles samliv

Debatten omkring et ritual for homoseksuelles samliv fortsatte fra det forrige år, hvor høringssvaret for udvalgets rapport, jfr. Kirkehistoriske Samlinger 2011, s. 211, var udløbet medio december 2010. De, der var positive i forhold til et ritual, talte for at finde en teologisk tolkning, der kunne bruges i et moderne samfund.

Hvordan bruges Bibelen i denne debat? spurgte cand. theol. Jean-Pierre Duclos, i en kronik i Kr. D. 26. 4. Som opslagsbog med udgangs-

punkt i de tekster, der fordømmer homoseksualitet eller som lærebog hvor vi først er nødt til at forstå det miljø, Bibelen blev til i for at bruge den som hjælp til belysning af problemer af i dag? Hans egen tolkning var det sidste valg med vægtlægning på kærligheden som gave fra Gud i forståelse af menneskets kærlighed til en ligeværdig mage, fordi det ikke kan være alene.

Sognepræst Thomas Reinholdt Rasmussen tog Pauli personlige holdning til homoseksualitet op i en kronik *Skriften, kirken og homoseksualitet* i Kr. D. 10. 2. med fokus på, hvorvidt moderne teologer kan fastholde dette synspunkt. Paulus nævner homoseksualitet tre steder som den eneste i Det Nye Testamente, hvor det er i en negativ tolkning. Paulus ser ikke homoseksualitet som en synd, men som syndens konsekvens. Jesus taler ikke om homoseksualitet, men derimod om at række hånden ud til de udstødte og stigmatiserede, hvor Thomas Reinholdt Rasmussen foreslog at skifte homoseksuelle ud med spedalske. Med en henvisning til Menighedsfakultetets professor Peter V. Legarths udsagn: "Kirken skal ikke ved behændige manøvrer fjerne de forargelige sider af Gudsordet. Hvis kirken gør det, bliver der tale om selvtægt." (Kronik i Kr. D. 19.1.) spurgte Thomas Reinholdt Rasmussen, om det ikke snarere handlede om, at "kirken ved at fastholde en dom over homoseksuelle gennem loven begår selvtægt mod evangeliet? Pukker man i virkeligheden på tre skriftsteder hos Paulus over for hele Jesu helende gerning? Jesu helende gerning er den, at han bringer dem, der er på kanten af samfundet, ind i fællesskabet igen."

Peter V. Legarth erklærede sig enig med Thomas Reinholdt Rasmussen i, at der er plads til alle i den kristne menighed (Kr. D. 14. 2.), men han kan ikke tage Jesu manglende omtale af homoseksualitet som indtægt for et ritual, samtidig med at han "undlader behændigt at nævne Jesu ord om mand og kvinde i skabelsens orden." Peter V. Legarth opfattede Thomas Reinholdt Rasmussens indlæg som et tegn på "den politiske korrekthed" og omtalte debatten som "en situation, hvor der er konflikt mellem kirkens grundlov og tidsånden."

Biskop Steen Skovsgaard, Lolland-Falster, tog også til genmæle over for Thomas Reinholdt Rasmussens kronik. Biskoppen satte spørgsmålstegn ved, om et nej til velsignelse/vielse af homoseksuelle også var en modstand mod evangeliet eller mangel på kendskab til det. Han var heller ikke enig i, at homoseksuelle parforhold kunne sidestilles med spedalske i dag. "Nu er det derimod andre, som er udenfor, og som udråbes som værende syge, mærkelige og forkrøblede på sjæl og sind, Ja, som vel næsten opfattes som spedalske: Nemlig de homoseksuelle, som lever i cølibat og mener, at de er uegnede til ægteskab (Matt. 19,12). De ser det

både som deres kald og særlige vilkår ikke at leve deres homoseksuelle tilbøjeligheder ud. Men ve dem, hvis de fremfører det synspunkt, for så risikerer de for alvor at blive stigmatiseret, latterliggjort, ja, sygeliggjort.” (Kr. D. 15.2.)

Sognepræst Jesper Bacher syntes heller ikke, sammenligningen med de spedalske var så heldig: ”Spedalskhed var og er som bekendt en forfærdelig og forkrøblende sygdom, som Jesus renser mennesker for, ikke en tilstand, han velsigner.” Thomas Reinholdt Rasmussen ”stiller det retoriske spørgsmål, om man i fastholdelsen af den bibelske problematisering af homoseksualitet ”i virkeligheden står evangeliet imod?”. Det er nok værd at holde selvkritikken levende ved at spørge sådan, men spørgsmålet er en boomerang, som vender tilbage til spørgeren. Man kan også spørge, hvad den kirke, som begår radikalt traditionsbrud og hæver sig over Skriftens enstemmige vidnesbyrd ved at velsigne homoseksuelle forhold, gør sig skyldig i.” (Kr. D. 16.2.)

Sognepræsterne Kirsten Winther og Kirsten Grønbech, Helsingør, valgte at se på ritualer som skabt af mennesker i form af ”en koncentreret og stærkt betydningsbærende handling”. (Kronik i Kr. D. 23.2.) Med fokus på ritualet som en handling, der udspringer af menneskets behov i samtiden til at bringe det i kontakt med Gud og modtage velsignelse kunne de to præster også lægge afstand til de bibelske tekster og den kirketradition, der taler imod homoseksualitet. ”Brudeparret bruger ritualet til at fortælle sig selv ind i en ny historie med en ny orden, en ny vej, et nyt følgeskab. Med hånd, mund og hjerte fortæller de sig ind i hinandens historie. I håndspåleggelsen på deres bøjede hoveder og i Guds kærligheds løfte fortælles de tilsvarende ind i Guds historie. Derfor har ritualets legemlighed en meget dyb betydning. Det skaber os om og indskrives os i en ny meningsgivende sammenhæng, og derfor spørges der efter det.”

Et forslag i debatten var en præambel, såfremt et ritual fandt vej ind i ritualbogen. Også dette forslag fandt tilhængere såvel som modstandere blandt gejstlige, hvor sognepræst Allan Graugaard Nielsen, Aalborg, forsøgte sig med et forslag til et kompromis: ”Fuld ligestilling mellem et ja og et nej til et ritual er der kun, hvis man afstår fra at autorisere det og optage det i ritualbogen, men lader det ligge som en mulighed for dem, der ønsker at benytte det.” (Kr. D. 8.11.)

Biskop Kresten Drejergaard, Fyn, havde været med i arbejdsgruppen bag Kirkeministeriets rapport, hvor han udgjorde ”et eksklusivt mindretal på en”, da han ikke skelnede mellem ægteskab og partnerskab, ligesom han anså ægteskabsindgåelse som et civilt anliggende, der burde foretages på rådhuset og ikke i kirken, jfr. Kirkehistoriske

Samlinger 2011, s. 213. Biskoppen var kritisk over for sagens forløb hvad angik kirkeminister Birthe Rønn Hornbechs (V) nedsættelse af udvalget, den knappe tid til udarbejdelse af rapporten samt sammensætningen af udvalgets medlemmer, der ”kom til at bestå af 12 vanekirkegængere – de fleste godt over sølvbryllupsalderen”. Da Birthe Rønn Hornbech måtte gå som kirkeminister med Per Stig Møller som ny minister 8. marts, opfordrede Kresten Drejergaard den nye kirkeminister i en kronik i Kristeligt Dagblad 12.4. om ikke ”at overtage hele arvegodset ukritisk. Så derfor er mit forslag til Per Stig Møller (K), at han tager udvalgsrapporten med i Folketinget som en dokumentation for, at folkekirken ikke har kunnet blive enig med sig selv om dette spørgsmål, som folkekirken i øvrigt heller ikke står og falder med, eftersom det er et samfundsanliggende. Derfor må det være op til Folketinget at afgøre, om homoseksuelle skal kunne blive gift med hinanden eller ej, hvilket vil sige, at Folketinget må finde ud af at ophæve den absurde skelnen mellem ægteskabslov og partnerskabslov.”

Per Stig Møller var i de første måneder forsigtig med at melde en holdning ud som kirkeminister. På Landsforeningen af Menighedsråds møde 27. maj kom ministeren ind på emnet omkring et ritual, som han betegnede som ”en af de mest kontroversielle sager i folkekirken i flere årtier”.⁷ Hans konklusion i talen blev, at han havde ”forstået budskabet om, at markante og ganske brede kredse i folkekirken meget gerne ser, at det ikke bliver ved med at trække ud med den afgørelse. Og jeg har brugt tiden til at sonde terrænet både i folkekirken og i Folketinget, så vi kan afslutte sagen i næste folketingssamling i så bred enighed som muligt. Det skylder vi folkekirken, og det skylder vi de mennesker, som spørgsmålet vedrører.”

Der nåede at komme en tredje kirkeminister på banen i løbet af året, Manu Sareen. Som nævnt ovenfor var han positiv over for et vielsesritual for homoseksuelle i kirken. Men da han i et interview til det homoseksuelle/lesbiske livsstilsmagasin Out & About foreslog ordet ”livfæller” i stedet for ”ægtefæller” i forbindelse med et ritual, gav det mest udslag i det politiske landskab, der ikke var begejstret for ministerens udspil. ”Alle fire partier har talt for et kønsneutralt vielsesritual, så det troede jeg, at man stod ved.” Lød det fra Enhedslistens Johanne Schmidt-Nielsen. (Information 1.11.)

Da Kirkeministeriet 23. november udsendte en pressemeddelelse, var der dog brugt ordet ægtefælle. I pressemeddelelsen lød det bl.a.: ”I regeringsgrundlaget har regeringen slået fast, at den vil give alle

7. Talen kunne læses på www.km.dk

medlemmer af den danske folkekirke mulighed for at blive gift i kirken – uanset deres seksuelle orientering. Regeringen vil derfor fremsætte lovforslag, der gør det muligt for homoseksuelle par at indgå ægteskab både på rådhuset og i kirken.

Regeringen vil i udmøntningen af beslutningen sikre, at folkekirken får mulighed for at have to vielsesritualer; det eksisterende vielsesritual for vielse af mand og kvinde suppleret med et nyt vielsesritual for vielse af homoseksuelle. Det nye vielsesritual vil blive udarbejdet i et tæt samarbejde med folkekirken, og biskopperne har tilkendegivet, at de vil indgå i dette arbejde. Det er samtidig besluttet, at den enkelte præst skal have frihed til at sige nej til at vie homoseksuelle. Denne frihed vil blive sikret ved lov.”

Det var imidlertid ikke alle biskopper, der delte pressemeddelelsens begejstring. De havde ganske vist på et møde med kirkeministeren kort forinden opfordret til en udmelding, men var ikke enige i den melding, der kom.

”Jeg ville ønske, at regeringen havde været mere lydhør over for, hvad flertallet af biskopper ville kunne gå ind for. Nemlig at der skal være to forskellige ordninger. Det er problematisk at bruge ordet ægtefælle om par af samme køn, fordi det ligestiller ægteskabet med et registreret partnerskab”, sagde biskop Elisabeth Dons Christensen, Ribe. Kollegaen i Helsingør, Lise-Lotte Rebel, understregede også forskellen mellem ægteskab og partnerskab: ”Ligeværdigheden er ikke at gøre alle ens, men at respektere forskelligheden.” (Kr. D. 24.11.)

Fra den positive side var biskop Peter Skov-Jakobsen og biskop Peter Fischer-Møller, Roskilde, der gerne ville acceptere ægtefælle som betegnelse i begge ritualer. Også Biskop Kresten Drejergaard bakkede op om ministerens udspil, der lå i forlængelse af biskoppens eget ønske, se ovenfor.

Problemet omkring regeringsudmeldingen, der ikke lå i forlængelse af anbefalingerne i rapporten fra 2010, fortsatte. Biskopperne Henning Toft Bro, Aalborg, Elisabeth Dons Christensen samt Viborgs biskop, Karsten Nissen, mente, at ministeren overskred sine beføjelser og blandede sig i kirkens indre anliggende. ”Det er ikke i overensstemmelse med gældende sædvane, at regeringen nu melder ud, hvorledes parterne skal tilspørges ved velsignelse og indgåelse af partnerskab imellem to mennesker af samme køn.” (Kr. D. 29. 11.)

Selv svarede Manu Sareen på spørgsmålet om, hvordan han havde det med at gå imod kirken: ”Det var ikke mig, der nedsatte det udvalg. Jeg forholder mig til det, som er regeringens politik. Det er det, vi nu er nået frem til.” (Kr. D. 30. 11.)

Selv eksperter inden for kirkeret havde svært ved at blive enige. Kristine Garde mente også, at ministeren gik ud over sine beføjelser ved at bestemme ritualets tekst, mens Lisbet Christoffersen så tilspørgslen og erklæringen om at være rette ægtefolk som den civilretslige del.

Forskning

Den heftige debat omkring Peter Tudvads bog *Stadier på antisemitismens vej. Søren Kierkegaard og jøderne*, der var begyndt året forinden, klingede af i løbet af de første måneder i 2011. Forhenværende universitetslektor Lone Fatum støttede Peter Tudvad i hans synspunkt om, at Kierkegaard udvikler sig til at blive antisemitisk, ligesom hun også gav ham ret i, "at der i kristendommen findes "en disposition" for antisemitisme." (Kronik i Kr. D. 4.2.) Mens Tudvad har fokus på den faglitteratur og tolkningstradition, som har været til Kierkegaards disposition, fokuserede Lone Fatum på, at Kierkegaard med udgangspunkt i Det Nye Testamente "genbruger de stereotype karikaturer og antijudaistiske fjendebilleder af for eksempel farisæere og skriftkloge, som kendetegner evangeliernes fremstilling af jøderne som Jesu modstandere og egentlige mordere." Evangeliernes antijudaisme er frembragt i datidens modsætning mellem de første kristne menigheder og jødedommen. Denne fortolkning af dem og os "er støbformen for al diskrimination, også for den etnisk-racistiske antisemitisme, som er og bliver en pestbyld i kristen tradition og historie."

Forfatteren selv forsøgte at genstarte debatten med en artikel i Kristeligt Dagblad 14. 11., hvor han pegede på, at diskussionen omkring hans bog især havde taget sit udgangspunkt i journalisten Michael Kuttners indlæg i Berlingske Tidende 24.10.2010. Her havde journalisten udlagt Kierkegaard som "en glødende antisemit", hvilket ifølge Tudvad der ikke var belæg for i hans bog. Tudvad havde foretrukket, at debatten var blevet ført på det, der stod i bogen. Tudvad fremhævede forskernes berøringsangst for Kierkegaards radikale holdninger, og selvom han anerkendte Niels Jørgen Cappelørn for dennes viden om Kierkegaard, mente Tudvad også, at Cappelørn er den, "der blandt de anerkendte forskere er allermest rædselsslagen for Kierkegaards radikalitet." I en kronik samme sted 5.12. konstaterede Peter Tudvad, at han ikke havde fået den seriøse debat, han havde håbet på.

Anmeldelse af bogen i *Præsteforeningens Blad* kom i december 2011 (nr. 50), hvor Ole Buchardt Olesen gav en fyldig gennemgang (s. 1116-1123) med anbefaling af bogen. Med hensyn til den så debatterede antisemitisme, skriver Ole Buchardt Olesen: "I det hele taget er de før-omtalte teser om Kierkegaards antisemitisme ikke så meget teser, som

de er konklusioner, der er anbragt ved bogens begyndelse. De citater, som bringes løbende bogen igennem, fra Kierkegaards *Papirer* og fra det egentlige forfatterskab, føjer således ikke rigtig noget til i forhold til at befæste eller afsvække de foranbragte teser.” (s. 1118) Ole Buchardt Olesen ser bl.a. på Kierkegaards forhold til Meir Goldschmidt og den måde, som Peter Tudvad behandler det i sin bog, men er ikke enig i Peter Tudvads konklusion om, at Kierkegaard ”er med til etnisk at udgrænse jøderne i samtiden som en gruppe, der principielt er uden mulighed for at forstå, hvad majoriteten anser for sandheden ...” (s. 1122-1123) Der er dog også ros, hvor anmelderen fremhæver Peter Tudvad som ”grundig og tilbundsående med alt, hvad han har at gøre. Han vender og drejer på tingene og ser dem fra mange vinkler – også dem, der ikke lige umiddelbart støtter hans egne teser og synspunkter.” (s. 1123)

Dr. theol. Ole Jensen gjorde sig til talsmand for ”en skabelsesteologisk inspireret kulturkritik” i sin bog *På kant med klodens klima. Om behovet for et ændret natursyn*, Forlaget Anis, selvom han understregede, at det ikke kun er kristne, men alle religioner og ideologier der i fællesskab skal redde klimaet. Ole Jensen pegede på, at magtforholdet mellem mennesker og klima har ændret sig. Menneskets vækst ”i befolkningstal, produktion og forbrug – sker på naturens bekostning. Det efterlader hver dag kloden en tak mindre artsmangfoldig og klimatisk stabil – og det uigenkaldeligt.” (s. 9) Bogen er en filosofisk gennemgang af, hvordan det er kommet så vidt, og forfatteren peger på, at vi skal ændre vores natursyn med henblik på at genvinde respekten for skaberværket i stedet for, at vækst og materialisme bliver et mål i sig selv.

Johann Bugenhagen (1485-1558) er en central skikkelse i Danmarks overgang til den lutherske lære. Han blev inviteret til Danmark i 1537 for at hjælpe de danske teologer i udarbejdelsen med Kirkeordinansen og var også involveret i at omstruktureringen af Københavns Universitet, ligesom han fik et nært forhold til Christian III. Professor Martin Schwarz Lausten udgav en biografi: *Johann Bugenhagen. Luthersk reformator i Tyskland og Danmark*.

Den strukturelle ændring på Aarhus Universitet, der trådte i kraft 1. januar 2011, jfr. *Kirkehistoriske Samlinger* 2011, s. 215, medførte, at Det teologiske Fakultet sammen med Det humanistiske Fakultet og Danmarks Pædagogiske Universitetsskole blev til Kulturvidenskabeligt Fakultet (Faculty of Arts) med dekan Mette Thunø i spidsen. Teologien hører nu under Institut for Kultur og Samfund, som også huser antropologi, historie, idéhistorie, de klassiske sprog, filosofi og religionsvidenskab.

Selvom der blandt universitetets lærestab og studerende havde været en forholdsvis positiv holdning til strukturændringen, var der i andre teologiske kredse bekymring for fagets fortsatte beståen. Institutleder, lektor, dr. theol. Troels Nørager og studieleder, lektor, dr. theol. Peter Lodberg understregede i en kronik i Kr. D. 6.6., at teologiens nye ståsted på universitetet ikke er en degradering af faget, men med et selvstændigt teologisk studienavn vil man fortsat bevare kontakten til Folkekirken og samtidig drage nytte af det nye tværfaglige samarbejde på universitetet.

Den nye dekan Mette Thunø kom også med en positiv udmelding angående teologien: ”Vi mener, at de teologiske kernefagligheder styrkes i mødet med fag som filosofi og idéhistorie. Teologi har allerede dyrket dette samarbejde tidligere, men med sammenlægningen skaber vi bedre rammer for det. Vi piller ikke ved teologi som studium, men vi udfordrer det og skaber nye muligheder.” (Kr. D. 14.3.)

Men en udmelding i november om at samle universitetets administration i Tåsingevej for at kunne spare 4 mio. kr. og i stedet flytte det humanistiske fakultet til nye lokaler sommeren 2012 udløste en voldsom kritik og vrede fra de teologistuderende i Aarhus, dels over at være holdt uden for beslutningsprocessen dels med en frygt for, at det gode studiemiljø, der var opbygget gennem de sidste ti år ville lide overlast. Troels Nørager og Peter Lodberg måtte igen på banen med en optimisme om, at hvis man for ti år siden havde kunnet skabe et godt studiemiljø, ville det kunne gøres igen. (Kr. D. 19.11.)

Fakultetsleder på Menighedsfakultetet (MF) i Aarhus, Jørn Henrik Olsen, og rektor på Dansk Bibel-Institut (DBI) i København, Børge Haahr, satte fokus på de to private undervisningsinstitutioner med ønske om dansk akkreditering af bacheloruddannelsen. Denne har hidtil været med licens fra University of Wales, der dog har opsagt aftalen p.g.a. uddannelsen ikke er på engelsk. (Kr. D. 18.7.) Jørn Henrik Olsen og Børge Haahr følte, at den sekulære teologiske universitetsuddannelse blev idealiseret og stod ved, at MF og DBI har et konfessionelt grundlag. De understregede de to uddannelsessteders videnskabelige arbejde er på højde med anden international forskning og ville også gerne fortsat i dialog ”med nøglepersoner på de teologiske fakulteter.” (Kronik i Kr. D. 23.7.)

Den tidligere kirkeminister Birthe Rønn Hornbech (V) havde i en kronik i Kr. D. 20.7. udtrykt sympati for de to uddannelsesinstitutioner, men mente, at ”hvis de i højere grad ville opfylde de gængse krav til videnskabelig metode og i højere grad deltage i den teologiske diskussion, kunne være et nyttigt spark til den samlede teologiske samtale i Danmark.”

Lektor Hans Raun Iversen bød også ind på baggrund af Birthe Rønn Hornbechs kronik med en positiv opbakning af plads til de to private uddannelser. Men understregede ligesom den tidligere minister vigtigheden af høj videnskabelig kvalificeret forskning: ”Kan folkekirken ikke ansætte præster, der er uddannede på et dansk universitet, kan det, i hvert fald på sigt, true dens stilling som troværdig folkekirke.” Og fortsatte med en opfordring til MF og DBI om at slutte sig til universiteternes krav om ”fuld tanke- og forskningsfrihed, så lærere og studerende kan udtrykke og forsvare deres synspunkter uden risiko for repressalier.” (Kr. D. 23.7.)

Epilog

De mange spørgsmål – af såvel teologisk som organisatorisk karakter,⁸ der blev stillet i forbindelse med tilslutningen til Porvooaftalen i 2010, syntes at være forstummet i 2011. Det mellemkirkelige Råds hjemmeside – www.interchurch.dk – har en fyldig præsentation af fakta omkring Porvoo aftalen, og går man ind for at læse referater fra Rådsmøderne, vil man se, at der faktisk sker nogen aktivitet i forbindelse med samarbejdet i Porvoo. Men helt præcist hvilke tiltag kan ikke læses ud af de sparsomme referater? Det praktiske samarbejde og de mange muligheder, det åbner for Folkekirken kunne ellers være spændende at følge, og man kan kun håbe, at der vil komme gang i denne debat igen.

Frit Forum for Folkekirkens Fremtid var navnet på en ny tænketank, der holdt stiftende møde i Vartov 12. september, hvor bl.a. en styregruppe blev nedsat.⁹ ”Tænketanken vil skabe et frit forum, hvor alle, der ønsker at være med til at påvirke beslutningstagere, interesseorganisationer og politiske organer, kan komme til orde og hvor vi evt. kan nå til enighed om konkrete initiativer.” Kunne man læse på foreningens hjemmeside www.folkekirkensfremtid.wordpress.com.

For at få gang i debatten var der til det stiftende møde stillet tre spørgsmål:

1. Hvad anser du for (mest) værdifuldt i folkekirkens nuværende virkelighed og hvordan tror du, det kan fremmes i fremtiden?

8. Se *Kirkehistoriske Samlinger* 2011, s. 204.

9. Styregruppens medlemmer var sognepræst Marianne Christiansen, Løgumkloster, sognepræst Henriette Pedersen, Aalborg, natkirkepræst Signe Malene Berg, København, mediekonsulent Rebecca Ruud, Helsingør, sognepræst Rikke Aagaard Nielsen, Mesinge, sekretariatschef Jørgen Skov Sørensen, København, menighedsrådsformand Inge Kjær Andersen, Aalborg, menighedsrådsformand Hans Krab Koed, Kolding og sognepræst Grete Wigh-Poulsen, Kolding

2. Hvad anser du for (den største) hæmsko for folkekirkens virke – og hvordan ser du det imødegået i fremtiden?
3. Hvad nyt håber du på for folkekirken?

Disse spørgsmål kunne alle være med til at debattere på hjemmesiden, der afspejlede, at den teologiske debat har bevæget sig ind i den elektroniske tidsalder med Facebook og Twitter.

Den alt overskyggende debat i 2011 var og blev muligheden for et ritual for homoseksuelles samliv. Status ultimo 2010 havde været rapporten fra det af kirkeministeren nedsatte udvalg og en afventning af politikernes svar. Status ultimo 2011 var det politiske svar under behandling i Folketinget. Debatten var ikke blevet mere afklaret, men havde i årets løb affødt spørgsmål om vielsemyndigheden helt skal trækkes ud af kirken, om kirkens fremtidige forhold til staten og ikke mindst de teologiske forskelle inden for Folkekirken, og hvordan disse vil påvirke kirkens indre liv fremover. Ritualets betydning og debatten omkring det går derfor langt videre end til blot at fokusere sig på de vielser af homoseksuelle, der kan komme på tale. En debat der derfor kan forventes at køre ind i 2012 og som uanset udfald vil skrive et væsentligt kapitel i dansk kirkehistorie.

Artiklen begyndte med at tale om rummelighed. Derfor kan det være passende at afslutte med endnu et indlæg om Folkekirkens rummelighed, som leder af Grundtvig-Akademiet Birgitte Stoklund Larsen holdt på konferencen Frisind og tolerance i Løgumkloster og som kunne læses i *Præsteforeningens Blad*, 36, 2011, s. 760-765. Hun nævnte også diskussionen omkring vielse af homoseksuelle, men da et sådant ritual ”hverken piller ved sakramenter eller trosbekendelse, så er det vanskeligt at argumentere for, at netop dette spørgsmål er så kristeligt og kirkeligt centralt og afgørende, at det er kirkesplittende, et spørgsmål om status confessionis, jf. Confessio Augustanas artikel 7.” (s. 764) Hendes definition af rummeligheden tog udgangspunkt i gudstjenestefællesskabet omkring dåb, nadver, bøn, lovprisning og bekendelse: ”Det er i gudstjenesten, rummeligheden, har sin grund. Rum er med andre ord ikke noget, vi giver hinanden, det er noget, vi får – i kraft af den gudstjenestelige bekendelses genstand, det kristne mysterium.” (s. 763) Rummeligheden er i dag udfordret både af indre såvel som af ydre faktorer, men derfor udfordrer rummeligheden også Folkekirken til den teologiske samtale, hvor meninger kan mødes uden gensidig fordømmelse; og hun opfordrede biskopperne til ”at stimulere og udvikle de rum”, hvor samtalen kan finde sted uden at gå i stå.